

מצר עבדא ק' זוזי, סמוכים לי עליו מאה זוזים. דהיינו, שויו מאה זוז.

להלן יובאו פסקי הלכות שנשלחו מרב אבא לרב יוסף, והובאו כאן מפני דין "יכיר" שנשנה באחד מהם:

שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: האומר להכירו עבדי גנבת, והוא אומר לא גנבתי.

אמר לו: אם כן מה טיבו אצלך?

אמר לו: אתה מכרתו לי, אתה נתתו לי קכז-א במתנה, רצונך, השבע וטול.

ונשבע,

אינו יכול לחזור בו ולומר, "משטה הייתי בך", שהרי פטור הייתי, שהרי אין אדם נשבע ונוטל, דהמוציא מחבירו עליו הראיה⁽⁶⁹⁾, וגם אין נשבעים על העבדים.

אלא כיון שעל פיו נשבע, חייב לתת לו את העבד. שהרי האמינו בשבועה זו⁽⁷⁰⁾.

ומקשה הגמרא: מאי קא משמע לן? הרי

לקרא לעבדו בנו, כדי להבריחו מן המכס. אך אין הדרך לקרא לבנו עבדו, שהרי מתחייב עליו מכס בחינם, ולכן, היה עובר על בית המכס ואמר בני הוא, וחזר ואמר עבדי הוא נאמן⁽⁶⁸⁾.

אמר עבדי הוא, וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן. כנ"ל.

ומקשה הגמרא: מיתיבי: היה משמשו כבן ובא ואמר בני הוא, וחזר ואמר עבדי הוא, אינו נאמן.

היה משמשו כעבד, ובא ואמר עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן.

ומבואר דלא אמרינן "בני הוא דמשמש לי כעבדא", אלא לעולם תפסינן לשון ראשון, ולא מהימנינן ליה לחזור ולהגיד?

אמר רב נחמן בר יצחק: התם אינו נאמן לחזור ולומר בני הוא, כיון דקרי ליה עבדא מצר מאה, [כלומר, מדובר שאמר עליו בתחילה "עבדי הוא השוה מאה זהובים"], ובלשון זו אין קורין אלא לעבד. ולכן אינו נאמן לחזור ולומר בני הוא.

מבאר הגמרא: מאי "מצר מאה"?

הרשב"ם תירץ, דהכא איירי אחרששל שנים. ובכהאי גוונא אף לגודות יש חזקה. וכשיטתו לעיל (ל"א) שיש חזקה לגודרות אחר ג' שנים. אך לדעת הרמב"ם (טוען ונטען י"א) שאין לגודרות חזקה לעולם, קשה.

70. ברשב"ם מבואר, דהוי כהודאת בעל דין, שאם ישבע האמינו לומר שהוא עבדו.

ויש לדון האם יכול לחזור בו קודם שנשבע. דעת רש"י, שגם קודם שנשבע אינו יכול לחזור

68. בטעם הנאמנות, עיין שב שמעתתא (שמעתא ו פרק ט).

69 לכאורה קשה, הרי בפרק חזקת הבתים מבואר ש"גודרות" אין להם חזקה. דהיינו, כל דבר שדרכו ללכת ממקום למקום, כגון עבדים ובהמות, אין המחזיק בהם נקרא מוחזק, אלא אזלינן בתר חזקת מרא קמא.

ואם כן מדוע כאן התופס בעבד נקרא מוחזק?

ורב נחמן אמר, אין גובין. כיון שבעל חוב אינו סומך דעתו עליהם, שהרי יכול הלוה להחביאם, או לאבדם⁽⁷¹⁾. והלכה כרב נחמן. כמבואר להלן.

עוד שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: הלכה שלישי הבא להעיד בשני [כגון, נכדו של ראובן הבא להעיד על בנו של שמעון], כשר לעדות, ואינו פסול משום קורבה.

אבל, שני בשני פסול לעדות. דכתיב, "לא יומתו אבות על בנים", ודרשינן, כשם שהאבות פסולים לעדות איש על אחיו, כך גם בניהם פסולים להעיד אחד על חברו בן דודו.

רבא אמר, שלישי כשר להעיד אף בראשון. וכן הלכתא.

מר בר רב אשי אישר באבא דאבא. כלומר, הנכד יעיד על סבו⁽⁷²⁾. ולית הלכתא כמר בר רב אשי. דבני בנים הרי הם כבנים, ואפילו עד אלף דורות לא יעידו על אבותיהם, דבן ירך אביו הוא⁽⁷³⁾.

עוד שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: היה יודע לו בעדות קרקע [עד היכן הקרקע שלו ומהיכן השיגו את גבולו], עד שלא נסתמא [התעוור], ונסתמא, פסול. כיון

תנינא, אמר לו נאמן עלי אבא, נאמן עלי אביר, נאמניו עלי שלשה רועי בקר, שאינם בקיאים בדין, רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו. כיון שדברים בעלמא הם בלא קנין.

וחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו.

ומתרת הגמרא: הא קא משמע לן, דבאתן לך מחלוקת. כלומר, נחלקו אפילו כשאמר "אם יאמר אבי אתן לך חפץ זה", שאין התובע מוחזק בו. והלכה כדברי חכמים.

אך אם אמר התובע, "נאמן עלי אדם זה, שאם יאמר כדברך, אפטור אותך מתביעתי", אף רבי מאיר מודה שאינו יכול חזור בו. שהרי מוחזק ועומד, ואינו צריך קנין על מחילה זו.

עוד שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: הלכה, גובין מן העבדים. כלומר, בעל חוב שמת, המלוה גובה את חובו מעבדי היתומים.

ואף על פי ש"מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב", מכל מקום עבדים הרי הם כקרקעות, דהוקשו לקרקעות מדכתיב, "והתנחלתם אותם לבניכם לרשת אחוזה", וגובין מהם.

בו.

אך לדעת התוספות, כל זמן שלא נשבע יכול לחזור בו.

71. הרשב"ם. אך התוספות (כבא קמא יב"א) כתבו, דסביא ליה לרב נחמן שיעבודא לאו דאורייתא, ובדרבנן עבדא לאו כמקרקעי. ועיין קצות החושן (לט"א).

72. רשב"ם כתב, דטעמא דמר בר רב אשי משום דהוי כשלישי בראשון. ולית הלכתא כמותו משום שבני בנים הרי הם כבנים.

ובתוספות משמע, שסברת מ בר רב אשי היא סברא חדשה, דאיתפלג דרא. ודחינן שאין די בזה כדי לחלק דור.

73. כך דעת הרשב"ם. ואין נראה לר"י, אלא אם הפליג יותר, כשר לעדות. תוספות.

שכעת אינו יכול לאמוד ולכוין עד היכן תחום פלוני. ואין חשים לעדותו⁽⁷⁴⁾.

ושמואל אמר: כשר. אפשר דמכוין מצרנהא. אבל על גלימא לא. כיון שהרבה גלימות מידותיהן שוות, ואינו יכול לכוין עדותו.

ורב ששת אמר: אפילו גלימא אפשר דמכוין מדת ארכו ומדת רחבו. אבל נסכא [חתיכת כסף או זהב] לא.

ורב פפא אמר אפילו נסכא, אפשר דמכוין מדת משקלותיו.

ומקשה הגמרא: מיתביבי, היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו והרי הוא פסול לעדות זו מחמת קורבה,

או שהיה פיקח, ונתחרש⁽⁷⁵⁾, פיתה, ונסתמא, שפוי, ונשתטה, פסול.

אבל היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו, ומתה בתו, או פיקח ונתחרש וחזר ונתפקח, פיתה ונסתמא וחזר ונתפתה, שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה, כשר.

זה הכלל כל שתחלתו או סופו בפסלות פסול. תחלתו וסופו בכשרות כשר⁽⁷⁶⁾.

ומבואר דלא כדברי האמוראים לעיל

שהכשירו עיוור לעדות קרקע. אלא כדברי רב אבא שפסלו.

קכז-ב ומכאן תיובתא דכולהו תיובתא.

עוד שלח רבי אבא לרב יוסף בר חמא: האומר על תינוק בין הבנים נאמן. ולקמן יבואר מה אמר עליו.

ורבי יוחנן אמר: אינו נאמן.

מבאר הגמרא: מאי קאמר?

אמר אביי: הכי קאמר, האומר על תינוק בין הבנים יירש כל נכסי, נאמן. כרבי יוחנן בן ברוקה המובא להלן (קל-א) שאם אמר "אחד מבני ירש כל נכסי" דבריו קיימים.

ורבי יוחנן אמר, אינו נאמן, כרבנן. המובאים שם.

מתקוף לה רבא: האי "נאמן" ו"אינו נאמן"? יירש ולא יירש מבעיא ליה?

אלא אמר רבא, הכי קאמר, האומר על תינוק בין הבנים בכור הוא, נאמן. כרבי יהודה.

ורבי יוחנן אמר אינו נאמן, הואיל ומוחזק לנו באחר שהוא הבכור. כרבנן. הנ"ל.

עוד שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: האומר תטול אשתי חלק בנכסי באחד מן

74. ברשב"ם משמע שסומא אינו פסול בעצם, רק מחמת חשש טעות. אך ברא"ש כתב שהוא סול בעצמותו מדכתיב "או ראה". עיי"ש וברש"ש. וביד רמה (ק"ח).

76. ברשב"ם מבואר, שתחילתו בכשרות היינו בשעת הראיה. ולפי זה, אם ראה את העדות כשהיה קרוב ונתרחק, פסול להעיד. אך ברשב"א לעיל (מג-א) מבואר שאם היה

75. מחמת חולי, ופסול כשוטה. דחרש דומיא דשוטה. אי נמי, נשתתק מחמת חולי. והתורה